

Література

1. *Магали Д. Я. Рисунок для архитекторов / Д. Я. Магали, Р. Д. Эрнест. – Москва: «Арт-родник», 2005. – 194 с.*
2. *Вавилин В. Ф. Рисунок: учебное пособие / В. Ф. Вавилин, В. В. Вавилин, В. А. Моисеенко. – Саранск: Изд-во Мордов ин-тф, 2004. – 104 с.*

УДК 72.021.1

*Павленко О.М., ст. 3 курсу
Чумак В.С., ст. 2 курсу
Острогляд О.В., ст. викладач
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

ОСНОВНІ СПОСОБИ АРХІТЕКТУРНОГО ЕСКІЗУВАННЯ

Виконання зарисовок є важливою складовою в програмі навчання архітекторів.

Ключові слова: архітектурне ескізування, архітектурна творчість, зарисовки, архітектурний рисунок, архітектурна графіка.

Рисунок – монохромне узагальнене зображення предметного світу, який виконується зазвичай в короткий, іноді в найкоротший проміжок часу, коли складна форма вирішується у різній передачі тільки її основних, типових і характерних ознак. Тому начерк часто визначається як ціле, побачене без подробиць.

Зарисовка – більш повна, ніж начерк, монохромне зображення предметного світу, але час роботи, над якою визначається самим автором, і залежить від вимог, які він висуває до її змісту, а також від подальшого призначення зарисовки. Зарисовка виконується з натури, є як би продовженням начерку в сторону збагачення його деталями.

Крім того, одна з головних функцій зарисовок і начерків – пошук композиційного простору, який полегшує виконання роботи на основному форматі. Правильно знайдене в начерку розміщення всієї маси натури може служити початком тривалого навчального рисунку.

Розгляд основних способів архітектурного ескізування виявляє три основні способи створення архітектурного ескізу – графічний, макетний і, який з'явився порівняно недавно, цифровий (комп'ютерний) спосіб ескізування. В якості робочого матеріалу може

бути використано величезну кількість графічних і живописних засобів. Графічний, спосіб простий у виконанні, широко поширений і має багато можливостей та переваг. Ці способи архітектор опановує в першу чергу, так як він технічно простий від інших і не вимагає особливих матеріальних витрат. У статті наведено авторську класифікацію основних графічних технік, які використовувалися і використовуються в даний час архітекторами в повсякденній практиці.

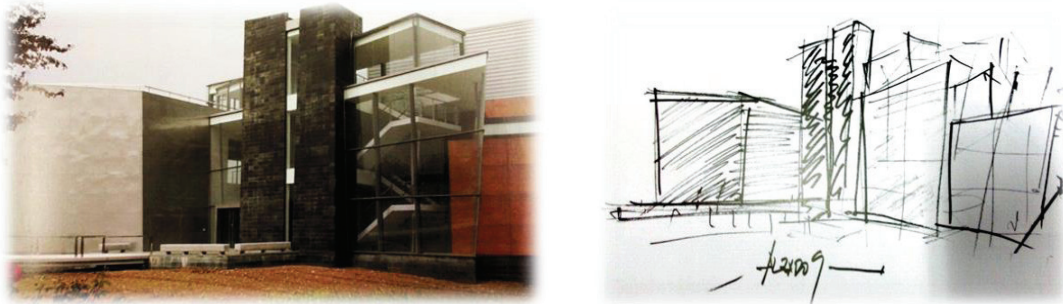

Рис. 1. Короткочасний архітектурний начерк

В архітектурній графіці існує практика доповнювати креслення проєкцій будівлі рисунками дерев, людей, тварин, засобів транспорту тощо, що дозволяє створити образотворчу аналогію реального середовища, що оточує архітектурний об'єкт.

Ескізування здійснюється на основі законів композиції, які передбачають єдність всіх проєкцій споруди і виділення його головного елемента (як правило, фасаду). Крім основних складових частин креслення (фасаду, плану, розрізу і генплану) в його композицію повинні бути включені основний напис (назва), підписи, масштаби і антураж. Композиція креслення повинна відповідати наступним вимогам:

- зорова рівновага усіх елементів креслення;
- виявлення головного елемента композиції;
- використання архітектурного антуражу в якості композиційного і масштабного елемента.

У композиції креслення архітектурний об'єкт повинен сприйматися легко і ясно. Архітектурні креслення не повинні бути перевантажені рисунками антуражу і стафажу. Антураж і деталі стафажу виконують свою основну задачу – допомагати глядачеві освоїти ідею архітектурного задуму. На відміну від робочих креслень, демонстраційні креслення наглядно розкривають задум автора,

графічними засобами виявляють просторову, художню ідею, закладену у проект.

В таких кресленнях конкретно відображені: об'ємно-планувальні рішення майбутнього об'єкту, матеріали, їх фактура, колір, взаємозв'язок споруди із навколишнім архітектурним та природним середовищем. Отже, основними якостями таких креслень повинні бути наочність і художня виразність. Такі креслення представляють і естетичну цінність.

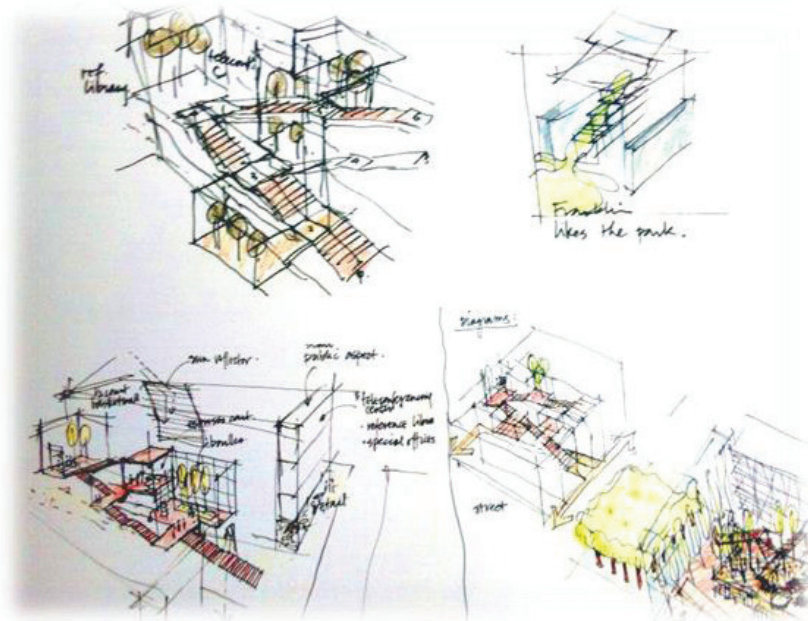

Рис. 2. Архітектурне ескізування

Існує безліч графічних прийомів виконання архітектурних креслень.

Архітектурний ескіз – форма образотворчого пошуку, з якого починається проектний процес. Виконуються ескізи від руки і діляться умовно на групи:

- ескіз-ідея – пошук основних контурів образу проєктованого об'єкту;
- фор-ескіз – поглиблена ескізна розробка ідеї об'єкту, визначення усіх його параметрів і деталей;
- робочий ескіз – ескізна розробка складу проєкту, ескізи проєктних креслень з розмірами і іншими подробицями;
- клазура – вид навчальних вправ, що має ознаки ескізу, з обмеженням часу і місця виконання.

Від авторської інтерпретації прийомів і способів архітектурної графіки, від його вміння вкласти в цю мову своє особисте розуміння зображуваної теми залежить активність сприйняття проектної експозиції глядачем. Проектна експозиція визначає обсяг і зміст експозиції, що складається із декількох складових.

Рис. 3. Систематизація архітектурної графіки

Ідея демонстрації проекту формується в процесі графічного ескізування і виконується в лінійній графіці у вигляді схематичних начерків. Проектна експозиція включає в себе функціональні особливості архітектурного об'єкту і його естетичні особливості. Таким чином, в експозицію повинні бути включені креслення з ортогональним, аксонометричними або перспективним зображенням

фасадів, деталей будівлі, розрізів по основних приміщеннях споруди з відображенням пластики і декору інтер'єру, що в цілому дає повну інформацію про естетичну цінність проєктованого об'єкту. Графіка представлених креслень повинна повною мірою відображати авторський задум, давати глядачеві повну інформацію про естетичні особливості будівлі, для чого необхідно використовувати усі можливості усіх видів архітектурної графіки.

Метою класифікації є розгляд виключно ескізної архітектурної графіки. Проектна і комп'ютерна графіка не входить в межі даної класифікації.

У кожній техніці розглядається:

- часовий проміжок (швидке ескізування-начерк і деталізована робота);
- матеріал який використовувався для виконання роботи;
- техніка виконання роботи.

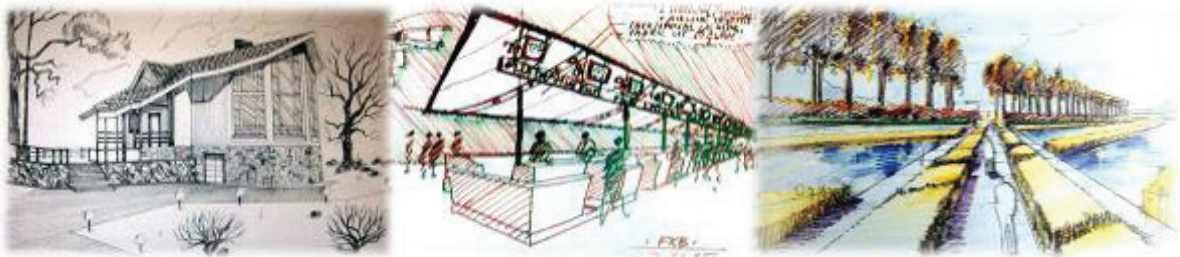

Рис. 4. Приклади технік архітектурної графіки

Назва кожної конкретної техніки дано виходячи з того, який графічний інструмент або метод в ній відповідає за функцію створення ескізу. Основний принцип класифікації технік – «від простого до складного», тому в схемі представлений шлях від ескізу, виконаного графітним олівцем до ескізу, зробленого змішаною технікою. На цьому шляху «від простого до складного» простежуються тенденції ускладнення технік:

Лінійна графіка – формування зображення (в тому числі і світлотіні) за допомогою тільки ліній і точок і утворених ними моделей заповнення (штриховок). Не допускається суцільне покриття (залівка) поверхонь, світлотіньові співвідношення показуються штрихуваннями різної щільності.

Лінійна графіка може виконуватися в сухій (олівець, вугілля, сангіна) і мокрій (туш, гуаш, акварель) техніках.

Тональна графіка – використання тону; співвідношення світлого-темного, контрастного та нюансного. Характерна відсутність яскраво виражених колірних характеристик зображення, світлотіні, фактури, текстури. Тональна графіка – монохромна з легкими відтінками. Вона також передбачає використання сухої (пастель, кольорові олівці, напівсухі фломастери) і мокрою (акварель, гуаш, туш) технік.

Графіка в кольорі – зазвичай насичений колір в архітектурних кресленнях використовується тільки фрагментарно. Вимагає високої якості виконання. Техніка виконання аналогічна тональній графіці, крім того, використовується аплікація і колаж із різних матеріалів.

В архітектурних кресленнях переважно використовується лінійна і тональна графіка.

При виборі прийомів архітектурної графіки необхідно враховувати властивості як архітектурного об'єкту, так і його графічного зображення.

Архітектурний об'єкт нерухомий щодо землі і навколишнього ландшафту. Зв'язок об'єкту із рельєфом землі, характер його природного і предметного оточення активно впливають на композицію, пластику споруди, умови сприйняття його людиною.

Ці властивості вимагають чіткої орієнтації, ясної образотворчої інформації про характер оточення, «умови проживання» об'єкта і взаємодії із середовищем.

Масштабність – співмірність архітектурної споруди з його основним споживачем – людиною. Масштабність вимірюється не в метрах, а в пропорційному співвідношенні відповідно до фігури людини. Для виявлення масштабності служать зображення людської фігури і пропорційних із нею деталей природного і предметного середовища.

Тектоніка – сукупність прийомів і засобів, що визначають художню виразність конструкцій архітектурного об'єкту.

Стиль – із його допомогою кодується композиційна виразність архітектурного об'єкту, це художній матеріал, в якому формується естетична інформація, конкретна образна форма. Архітектор не має справу безпосередньо із об'єктом своєї діяльності (як інші художники), а тільки лише з моделлю майбутнього об'єкту. Тому основа професійних навичок архітектора полягає в умінні відобразити якості проєктованого об'єкту засобами графіки або прийомами макетування.

Проведений аналіз ескізних робіт архітектурного факультету Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка була виявлена еволюція графічної мови. Повною мірою для творчої палітри архітекторів самого початку існування факультету характерна зміна образотворчих засобів і прийомів мови архітектурного ескізу. Жорсткість, різкість ліній, гострота ракурсів, контрасти кольорів і плям на ескізах в процесі еволюції не поступаються місцем мальовничості, просторовості, ілюзорності зображення. В ескізах простежується перехід від лінійно-графічних технік до ескізів, що включає натуралістичне антуражно-середовищне оформлення. Зараз студенти прагнуть зробити антураж більш узагальненим на тлі архітектури, такі тенденції, на нашу думку, обумовлені тим, що проектування хмарочосів і багатоповерхових будівель тягне за собою абсолютно непримітний антураж і стафаж, який є лише засобом масштабування об'єкту, тому студенти перестали додавати йому значимості і деталізації.

З цього випливає, що архітектурна графіка на цей час слідує певним правилам, конкретним стандартам, але не позбавляється при цьому індивідуальності.

Література

1. Колосова, І.І. *Архітектурна графіка: методичні вказівки* / І.І. Колосова. - Томськ: Вид-во ТГАСУ, 2002. - 38 с.
2. Кудряшев, К.В. *Архітектурна графіка: навч. посібник* / К.В. Кудряшев. - М.: Архитектура-С, 2006. - 312 с.
3. Мамакова, Н.А. *Антураж як елемент графічної мови: навч. посібник* / Н.А. Мамакова, Н.В. Мамака. - Казань: Изд-во Казіс, 1984. - 81 с.
4. Смирнова, Е.А. *Архітектурна графіка: практичний курс* / Е.А. Смирнова. - Ново-сибірської: монархії; Пасман і Шувалов, 1994. - 255 с.
5. Бердник Т. О. *Основы художественного проектирования костюма и эскизной графики. (Сер. «Учебники XXI века»)*. Ростов н/Д: Феникс, 2001. - 178 с.
6. Пармон, Ф. М. *Рисунок и графика костюма: Стереотипное издание* / ред. Пахомова И. Н. — М.: Архитектура-С, 2005. — 96 с.
7. Кузин В.С. *Рисунок. наброски и зарисовки [Текст]: пособие для студентов* / В.С. Кузин. - 2-е изд., стер. - М.: издательский центр «Академия», 2013. - 232 с.
8. Павлов И.П. *Полное собрание трудов [Текст]* / И.П. Павлов. - 2 изд., т. III. - М.-Л.: Академия наук СССР, 1951. - 439 с.